

قوللیری بابل و

زانستی لاهورون

قوللهی بابل لوتکه تیک بوو . له بهر
نه وهی که نیمه له سایه ی زانستی
شوینه واروه ؛ هم جوره
ساختمانمان زانیوه ، شتیکی
سروشتی به که ده بن بگه ریینه وه سر
زانستی شوینه وار ، تا کاکلی
دهر وهی بپشکنین . هه ولی نه وه
دهه بن نه وه هوی لاهوتی و نایینیانه
دهر خهین که ئیلهام به خشی
دروست کردنی نه وه قولله زلانهن .
بوچی دروست کران ؟

لیسه دا ئیتمۆلۆژیا (زانستی
بنچینه کانی ووشه کان) زور
به که لکمان نایه ، ووشه ی « زقوراتۆ »
به کار (فعل) ی « زقارۆ » وه
به ستراره ته وه که به مانای
« بهرزبۆوه » دت ، ووشه ی زه قووره
یا به لوتکه ی چیا ده گوتریت ،
باخود قولله ی پنبیلکه دار .

گوپینی
که حال غه مبار

که ریده وه هه وه لین رۆژه لاتنا -
سه کان لیکدانه وهی ماددیان
هینا وه ته وه . « نیبۆهر »
گوتوویه تی : عه قه قووف وه ک
نیمچه سه کویه کی بهرز بوو ،
خه لیفه کانی عه بیاسی پروویان
تیده کرد بۆ هه کمزینی هه وه ی
ساردو شه مالی فیتیکی . فریسنل
نه بیترس نه مرووده وه نووسیویه تی ،
که گوتوویه تی نه وه ته نیا ساختمان
بووه بهم شتیه دروست کراوه ، تا
شوینی ناماده کریت بۆ پیساوه
نایینی به کانی (بل) شه وان له وئی
رابویرنو ، له میشووله به دور
بن . (دی سارزۆک) ی قونسول که
چهند هه لکه ندیتیکی له (ته لو) کرد
هه مان رای هه به گوتوویه تی :
له وانیه به بهست لهم ساختمانه
(کلدانی به - بابلی به) بهر زانه نه وه
بن که بنه په ناگای بۆ دانیشتون
له ترسی جیرو جانه وه رو له بهر
وره ی با که هم ناوچانه بۆ ماوه ی نو
مانگ دوچاری ده بن .

به لام دیسانه وه لیکدانه وه ی
که متر ماددی هه به ، رای فیکتور
بلاس که له خۆرسباد له قولله که ی
ده په شکنی نه وه به که روانگه بیتک
بووه و « مۆرکیکی ئایینی » هه بووه
نه ویش به هۆی نه وه دووپه بیکه ره ی
که له نزیک نه وه وه دۆزرانه وه .
جۆرج پیرۆ دانی به وه نا که نه م
قولله پنبیلکه دارانه بۆ خوی
دیاری کراو ته رخان کراون ، به لام
دیسانه وه گوتی : خه لک به سه ربان
ده که وتن « بۆ چاود تیر کردنی
نه ستیره کانی ئاسمان » .

نه و لیکدانه وان له سه ده ی
رابوردوودا ده چوونه نه قله وه ،
به لام نه مرق ناشتی جچی پروابن ،
باش نه وه ی به شتیه به کی زور

به لگه نامه مان له بمرده مدياوه ، سپوره کانی همه جوره زانیاری - به کان وهك شوینه وارناسه کانو نه اندازیاره بیناسازه کانو میژوو نووسه کانی نایین به لگه نامه کانیان خستنه ژیر پشکنینیکی وورد . ئیستا چهند تیشوریک دهرباره ی نهو بابته هیبه ، که له خواره وه به کورتی باسیان ده کهم :

۱ - به کهمین تیشور زه قووره به به سهله ی ناشتنه وه ده به ستینه وه ، به گوری پاشا یا خسوی داده ننی . و ایزانم نهو لیکوله رانه ی نهو تیشوره بان هینا گومانی تیدانیسه که وتوونه ته ژیر کارتیکردنی دیدنی نهو نیمچه پرووه بی به ی له نتوان زه قووره و کوچه کی میری دابه . له کاتیکسا کوچه ک گوره که داده پووشن و ده بشارینه وه زه قوره نهیا سه کویه کی پیچکه داره و بهو مهسته کراوه که له کوتابی به که بدا به بکمریکی به سهروه بیت .

پژوهه لانتاسی دی هه ن که وتوونه ته ژیر کارتیکردنی هندی ده فی کلاسیکی و بابلی ، نایسا جوگرافی ناس سترابون نه یگوتوه : که قولله ی بابل (گوری بیلوس) بووه ؟ نایا نه ده بی مسامری لیره و له وی به پیزه وه ، به نجه ی درپژنه کردوه (به به ستنه وه له گهل زه قوره) دا بۆ شتیکی نادیار که پنی ده گوتری (کیکوئو) که زور کهس وایان حساب کردوه که به مانای « گوری » دیت ؟ لیره دا ناتوانم خوم بخرمه ناو ده مه فالیکی فیلولوژیانه ی دوورد ریژ . به لام نه وه نده به سه که بلیم مانای ووشه ی (کیکوئو) زور لیله به جورئ به دوا داچوونی و له سه ر پوشتنی له م باسه دا هیچ

نه نجامیتی باش نادا به ده ستنه وه .

۲ - لیکدانه وه ی دووه م نه وه ده سه لمینی که زه قووره له پرووی بیناوه مانایه کی « گهر دوونی » و (ره مزی) هیبه ، قولله ی بۆرسیا ناویکی زور سرووش به خسته : « یانه ی حوت به لگه کانی زه وی و ئاسمان » که حوت نه ستیره کان له ناویا مه له ده کن ، خراوه ته پال زه قووره ی بۆرسیا - به لام بی هه ر ساخ کردنه وه به کی به شوینه وار - خوی حوت نه یوم بووه ، هه ر به کیکیان بۆ نه ستیره به ک تهرخان کراوه . به رهنگی ره مزی بۆیه کراوه . رهنگه کانیان : ره شو پرتغالی و - سوورو ، سپی و ، شین و ، زهردو ، زیری نی و - زوبینی سوون ، من نامه وی له نایابی نه م گونجانه ره نگاره و ساختمانه کهم که مه وه ، نه گهر بوو بی به لام ده بی له پیشه وه نه وه ساخ کهینه وه که به راستی بووه ، نه مهش شتیکه نهو بلا و کراوانه ی دهرباره ی بابته که ده رچوون نه مه بان ساغ نه کردو ته وه ، هه مان شت به رامبه ر رهنگی « سپی و - ره شو ، سوورو ، شین » راست دهرده چی که ده خریتته پال زه قووره که ی نوور - که زور له چاودیره کان نکولی لی ده کهن .

ناباب لیکسراج زه قووره ده کهون ، هه ردووکیان زه قووره به نمونه تیک دانین له زه وی ، که مولکی خسوی تابه تی به و بوی نامه ده کری هه وه ک نالاب فینست نووسیویه تی ، نه ک نهیا به بکمریکی ناینداری به به لکو جوره هه وار تیکسه تبابا ده حه ستنه وه .

۳ - له کوتابی به کانی سه ده ی

رابوردودا (یشایی) بیریکی نازایانه ی له و پوزانه دا خسته پروو ، که زه قووره اتهخت ی خسوا (سه ربینگه) ی راسته قینه بووه . نه اندازیاری بیناساز (دو مبارت) نهو تیشوره ی به سسند کرد . له دوزینه وه ی نهو ده قانه ی که به ناشکرا ده لین خوابه کان حه ز له ژبانی لوتکه ی چیاکان ده کهن ، تووشی هیچ سهختی به ک نه هاتن ، به م شیوه به زه قووره نمونه ی چیا ده که بیتنی که خوا له سه ر تهختی خوی دانیشته وه تا حوکمی گهردوون بکات .

۱ - به لام به لای منه وه . قوولترین لیکدانه وه نه وه به که نه اندازیاری بیناسازی نه لمانی او . نه نداری) پیشکشی کرد ، که خوی فوتابی (کولدیوای) و بهرپرسیاری هه لکه نندی شوینه واری نایاب بوو له ناشوور . نهود جگه له وه ، نهو لیکدانه وه به که زیاتر له گهل به لگه تیشور کولوژی به کانداه گونجی . پوختی به که شتی نه وه به که زه قووره نهیا قولله به کی پنی بیلکه دار نه بووه . به لکو بنکه به کی زه به للاحی هه بووه . مه بهستی راسته قینه ش له وه دا نه وه بووه که بهرستگاییک با به بکمریکی بهرز تری به سهروه بیت و مالی خسوا بیت و خواش بتوانی له مالی خوی دهر بچی و بیتنه خواره وه ترین شوینی شار ، بۆ ناو مرۆف . خوا به بزه ی قولله به کار دیتی ، پنیان دادیتسه خوارئ ، بۆ به بکمری نزدیکتر ، کن بنکه ی قولله که ، له ویتدا خوی نیشان ده داو دهرده که وی .

۵ - نه م تیشوره هه رچه نده به ره نگاری ره خسه لی گرتن بوو ،

به تايبه تي له له لمانيا ، له لايه ن
 يسيوره كانه وهك شووتو لیتزن ،
 به لام به لای منه وه له كاكليدا
 راسته . به لام له وروی
 دوورودریزی یه وه پتویستی به
 دستکاری هه به . زانستی
 شوینه وار نه وهی سه لماندوه كه
 دانیشوانی دۆلی رافیده ن هه
 نه وه تی چواره مین هزاره وه وه له مه ولا
 به خیان به وه داوه كه خانوویك بۆ
 خواكه یان ساز بكن له راده ی
 خانووه كانی مرۆف بهرز تر بیت .
 پرواش ناكم پتیکختیكي ناوایان
 كردین بۆ به كه مه به ست ، نه ویش
 نه وه به كه شوینی خوداوه ند دوور
 بچ له لافاوو سه ره نجامه كانی ،
 سه كۆ . چه خمه به كه مین
 نه نجامه كانی ناره زووی مرۆف بوو
 نه بهرز كردنه وهی خودی خوئی .
 به لام خه وو خه بالی وای لچ ده كرد
 كه له وه زیاتر یوو بکاته نه و خوا به ی
 كه ده بچ داوای په زامه ندی لچ
 بکات ، كه گومانی تیدایه مه یلی
 پیش ده می بانی خانووه كه ده كا .
 شته نایینی به كانی سه رده می
 سلووقیه كان له عراق (سه ده ی
 چواره م پ.ز) كه ده توانین نه وه
 بلتین په یوه ندیان به بیرووی زۆر
 كۆنه وه هه به به دوورودریزی نه و
 خوئاماده كردنه و مه راستمان
 ده دهنه ده ست كه خه لكی ده بان كرد
 بۆ مسۆگه ر كردنی سه ركه وتی
 كرده كه .

خۆ نه گه ر نه م بیروایانه و نه و
 تقوسه نایینیانه ی له و دیوی نه وان
 اله م باره وه ناره زووی مرۆف
 له دابه زینی خوا بۆ سه ر زه وی) به
 درزیایی سه ده كان زۆر نه گۆرابن
 به لام نه لبه ته نه ندازه ی بیناسازی
 پتیکه وتوه . له ده وروبه ری

.. ودریستی سق هزاره مین مرۆف
 دهستی كسرد به دروست كردنی
 خانوو به ره ی بهرز بهرز تر . باش
 نه و په بیکه ره ی له سه ر چه خمه به کی
 بلند دروست كراوه ، قولله ی بریتی
 له چه ند پچیلکه به كمان هه به .
 به لام بیره كه ته نیا دروست كردنی
 تۆبه لیک به سه ر تۆبه لیکه وه نیه
 له چه وه هه ردا به لكو بریتی به له
 بنكه به شو . نه ی زلی زیاد ده ی تا
 یووی زه به نلاح به خوینه وه ده بیینی .
 به درزیایی سه ده كان خه لك حه ز
 به دروست كردنی خانوو به ره ی بلند
 تر ده كنه و . هه میشه به سه ر
 لوتكه ی بینا كه وه به بیکه ره كه قوت
 ده بیته وه .

به لام نه م پتیکه وته بیناسازی به
 ناره زوویكي دووروو ده رده خات .
 نه ده شیا خوا هه رده م له په بیکه ره یكي
 هتچگار بچووك دانیش . له سه ر
 نه وه شتیكي وا كرا كه به ره به ره
 نه مرۆف دوور كه وینه وه وه له دواییدا
 گوشه گیر بچ . له بهر نه وه وهك
 نه رکیكي سه رشان ده بوایه له كن
 بنكه ی قولله كه په بیکه ره یكي تری بۆ
 ساز بکری كه زل ترو بالا تر بچ .
 له وهش گرنك تر له ناو خه لكه كه
 خوئان دا ده بچ . به م
 كۆمه لیک خانوو به
 هاتنه كایه وه ، كه دوو
 هه بوو ، به كه میان له
 زه قووره كه وه بوو نه وی تریان له
 بنكه كه یه وه . به كه م بوو به و
 شوینه ی كه خوا به سه ریا داده رواو
 خوا په رستی نیمانداره كان و
 پتیشه كیان وه رده گری ، كه روو
 ده كاته زه وی ، دووه میشیان بوو به
 مالی میوانی خوداوه ند كه چه ندی
 به وئی تیدا ده مینیتته وه .

به لام ده بچ سه رنج له
 گیروگرفته كه بده ن . وهك گوتم ،
 نیمۆلۆژیا زۆر به كه لكمان نایه ،
 زه قووره وهك زاراوه به كه نه لبه ته
 شتیكمان بچ نالچ .

نایا ده توانین شتیك له م رووه وه
 بزاین . له و ناوانه ی له زه قووره ی
 هه مه جۆره نراون ؟ نیتسه ده زانین
 نه م ناوانه جیا بوون ، هه وهك
 نمونه كلیه مان هه به پچیان
 ده گوتری (سیانه) ، نالووت
 (زایینی) . (قوربانی) یا ناوی
 به كیک له پیاوه پیروزه كانی
 لچ ده نری . به م شیوه به زه قووره
 چه ند ناویكي هه بوو وهك :
 « ساختمانی چیا گهردوون »

ناشوور . « ساختمانی حه وت
 به لگه كه ی زه وی و ناسمان »
 بۆرسیا ، « ساختمانی پاشای
 په نجه دریزكه ره به دادپه روه ری »
 ئوو . « ساختمانی زلی (زبابا) و
 ئینینا) كه سه ری له ناسمانه »
 كیش « ساختمانی كه ژ » نیتپور ،
 « ساختمانی په یوه ندی نیوان زه وی و
 ناسمان » لارسا ، « ساختمانی
 بناخه ی زه وی و ناسمان » بابل .
 ده توانین هی زیاتر بخرینه سه ر
 لیسته كه وه ، به لام نه م چه ند
 نمونه به به سه ، نه گه رچی هه مه
 جۆره ن به لام له نیوانیدا بنكه به کی
 هاوبهش هه به ، زه قووره له هه موو
 شویتیک بچی ده لچین « ساختمان »
 واته په بیکه ر ، به زۆریش ناوه كه
 زه وی و ناسمان ده گریته وه ، له بهك
 له حاله ته كان (لارسا) ، ووشه ی
 (په یوه ندی) به ناشكرا دینی . به م
 شیوه به هه ر وه كو من تی بیگم
 زه قووره (په یوه ندی به كیتی) به ،
 مه به ست ، له وه دا مسۆگه ر كردنی

پنجهوه به سنی بیوان رهوی و
 ناسمانه . تهانته نهگ به
 ناشکرا . دهربرینی نهم بیرهمان
 نهدی . نیحایه کهی وا نهگه یینی .
 چونکه نایا (چیا) په یژدی به رزه و
 مرۆف به سه ریا ده که وی بق نهوهی
 تا له توانای دا هه به له ناسمان نریک
 بیتهوه ؟

نهک ته نیا دهستی پی یکه وی .
 به لکو دیسانه وه به شیوه به کی
 گشتی - تا له و خوابه ی که تاسه ی
 دیده نی ده کا زور نریک بیته وه . له
 هه مان کاتیشا تاسه ی نه وه به
 که دابه زینی بق ناو مرۆف ناسان
 بیت .

له ناستی نهم خاله دا ، ده بی
 بگه رینه وه سه کتیبی (تکون) ،
 هیشتا گفتوگو دهرباره ی نه و
 گیروگرفتی به میژووی و لاهووتی -
 یانه ی کۆمه لیک له نووسینه ی
 یانزه نیصحاحه کانی به کم
 پیک دیتن ، گهرمو گوره .

کرانی نه و گیروگرفتا نه زیاتر
 دووبات ده کرتیه وه به گویره ی
 « بلاو کراوه کانی لیزنه ی بابیه وی
 کتیبی مقدس » و نه و جوره
 لیکولینه وانه ی به نووسین و به زمان
 له ناروانه که زانایانی برۆستانت
 به هه موو جوره ریازو قوتابخانه -
 کانیانه وه پیشکشی ده که ن .

نیتمه له هه ردوو حاله تدا ده بینین
 نریک بۆوه ی گشتی نه وه به که مرۆف
 له چیرۆکی نیصحاحی یانزه مینی
 کتیبی (تکون) دا داوای راستی به کی
 نه خلاقی بکات و پیوست به
 راستی به کی میژووی ناکات .
 دیسانه وه رایه کی تر ده بینین که له
 شوینیکی تر دا په نجه م بق برد ، که
 ده لئ گه ییرانه وه کان لیره دا له

جه وه هه ردا راستن ، به لام « له پرووی
 دورودریژی به وه ووردنن »
 سه ره رای نه وه ش من ده بینم
 چیرۆکی ته ورات به شیوه به کی
 قول (میژووی به) ، چونکه
 دورودریژی تیدایه که پشت به
 به لگه ی ساغ کراوه و پرودای
 سه رنج راکتسه ر ده به ستی .

به لام چیرۆکه که به ناشکرا تر
 له پرووی نه و حوکه سه خته ی به
 سه ر نه و پرۆژه به ی که مرۆف
 نرتویه تی به نه ستوی خۆی ، ده یدا .
 لاهووتی به ، که شاره که و قولله که ی
 به باشی دورست ده کات له سه ر
 نه وه به که به کگرتوه (به ک گه لو
 یه ک زمان) رق و غیره تی به هه وه
 ده کاته وه ، که واته سه رکه وتنه که ی
 ده بیته نمونه به ک بق هی تر . ده بیته
 هه ره شه به ک که مرۆف خۆی
 له به رناگرئ . به هه وه بی دوودلی
 پانی ده کاته وه ، گه یه شیوینی و
 پرش و بلاوی به سه ر خه لکا
 ده سه پیتی .

نهم تاوانبارکردنه سه خته ی
 مرۆف بابته تی له سه رویشتنیکی
 زور بو ، زور له لیکۆله رانی
 ته وراوه و زاناکانی لاهووت و
 هه ر (وه ک پرۆفیسۆر نه ی .
 لایاری به کی ته وراویان
 گه یه زینه وه ی زانستی
 شوینیکی هه بو ، نه که رچی نه وان
 له گه ل به نه هجام گه یاندنه کانی من
 نین ، هیشتا له ری ره وی خۆیان
 دهرده چن تا به نگه ی بق بدۆزنه وه ،
 ناره زایی خۆیان به رامبه ر
 « بوت په رستی دهرده بون ، که
 به رده وام ده بی ، جا هه رچۆنیک بی
 نرخی به رزبونه وه بق ناسمان و
 ناچارکردنی خوا که بیته خواره وه

بق لامان» یا حود سوور ده بن له
 سه ر نه وه ی که ده س پیشخه ری به که
 ده بی له خوا وه دهرچن چونکه
 مرۆف بق لای خوا ته نیا به فرمانی
 نه وه وه به رز ده بیته وه ، وه ک نه وه ی
 موسا له سه ر کتوی سینا
 نواندی ، نه وه ی ده کردو مل که چ
 بو له رزی لب هاتبو . به هه وه
 پیوستی به وه نیه مرۆف ریگابه کی
 بق بکتیش به ر له وه ی دابه زینه سه ر
 زه وی . « به کتیک دی ده نووسن و
 ده لئ : « قولله ی بابل نه و جوره
 گونا هه ده نوینت که وا له مرۆف
 بکات ، نه ک ته نیا پیوستی به خوا
 نه بی به لکو ، ناویک بق خۆی دابنئ »
 واته له ناستی چاره نووسیدا خودی
 خۆی مسۆکه ر بکات) نه ویش به
 هۆی پرۆژه به کی نایینی به وه که به
 ناشکرا نامانجی نه وه به که خوا له
 ناسمانه وه بکاته دراوسنی به کی
 چه سباو له مالتیکی سه رزه وی .

به لام ده بی نیتمه له مه به سه که مان
 دورنه چین ، وه بی به یی
 هه لویتنی بیرویا وه ک زۆربه ی
 خه لک حوکه له سه ر بابل نه ده بن ،
 به لکو ده بی له به ر روونایی به لگه ی
 شوینه وارو میژووده بیت و هه چی
 تر نا .

دل ره قی سه بیژی به هه ویش
 دیسانه وه شایانی لیکدانه وه به کی
 میژوویانه ی ساکاره : جووله که کان
 زور هۆیان به ده سه وه بو له
 ناره زایی دهربرینی خۆیان به رامبه ر
 بابل . نه وان هه رده م به ره مز
 بوت په رستی و چه وسانه وه یان
 داده نا . دیسانه وه راسته نه مه ش
 من به هه موو دلیکسه وه
 دانی پیاده نیتم - که سه ره رزی
 مرۆف و له خۆبایی بوونی ،

سنوریان بۆ نیه ، پاشاگانیش -
 نهك دوتینی به لگو ئه میرۆش
 نووسراوی نهفش کراوی
 دوورودریژیان ههیه، که
 شاکارهکانیان دردهخه . ئه مه
 هه مووی زۆر راسته . له بهر ئه وه
 ئه گهر دانیشتوانی (دهشتی شه نهار)
 به راستی بیانهوی قولله یین
 دروستکه ن بیگه یینه ئاسمان بۆ
 جارۆانی شه ره له گه لیا ، ئه وه
 گوناهیکه له وانه وه - گوناهیکی
 گه وره به به لام یین گومان لێ کردن
 ئه وان به هیچ جۆر مه به ستیکی
 ناوایان نه بووه . ئایا که س لۆمه ی
 ئه وه یان ده کات که چه ز بکه ن له
 ئاسمان نزیك بنه وه ، واته
 نزیك بوونه وه له خواکانیان ؟ ئا ئه مه به
 گیروگرفته که . نه گهر مه سه له که
 ئاوا یین ، با ئیمهش مه نتقی بین ،
 ده ب هه ر شتیك له و بابته وه مرۆف
 بینای کرد یین هه مووی رهت که ینه وه و
 ناره زایی به زامه ریا ده بر یین ، وهك
 قولله کانی کلێسه ی نۆتردام و
 گومه زه کانی کاتدرائیه ی شارته ر !
 له پاشان ، با دان به وه دابنێن ئه م
 بیره له خوا به کی توره وه درده چن و
 به ده سه کانی ناکوکی - سه رچاوه ی
 هه موو شه رو هه موو رقو کینه له
 دلێ مرۆفایه تی به کی به کگرتوو ،
 له دواییدا لاشه ردا ده چینی .
 گیروگرتنی به کی لاهووتی به ربا
 ده کات ، ده یین به هه موو دلێکه وه
 سه یری مه ترسی به که ی بکه یین .
 ئه وه ی که لیره دا ده یلیم ، له
 شوینتیکی تریشدا گو توومه ،
 ئیستاش دووباتی ده که مه وه :
 قولله ی بابل کاتدرائیه ی سه ده کانی
 رابوردوو ، به لکو له وهش زیاتره ،
 چونکه به نی ئاده م که کاتدرائیه کانی

دروسا کرد خه وه کانی مه سیحیه ی
 زانی .
 له سه یه مین هه زاره ی به ر له
 مه سیحدا توخمی مرۆف هیشتا
 ریگه ی خۆی به دی ده کرد ، به لام
 خه لکه که له نوێژدا ده ستیان کرد به
 نووقاندنی ده ستیان ، به سه لیه
 چاویان ده بری به ئاسمان . له
 تشرینی دوومه ی ساڵی ۱۹۵۲دا ،
 له کن بنکه ی زه قووره به کی کۆن له
 (ماری) به یکه ریکی پر له به خشینی
 فوریانی دانیان دۆزی به وه له شتیه ی
 کۆته ره ی بچووک بوون ، هی ئه و خوا
 به رسته وه ستاوانه ی ده ستیان
 نووقاندوو بوو ، ئه لیه ته نوێژو
 خوا به رستیان بۆ خوا به درۆزه کان
 ده کرد . ده یان یوانی به ئه وه دیو
 دویاوه ، ئه وه زه قووره ی که
 ئه وانیش دروستیان کردبوو
 یین پینکه به ک بوو له په یژه به کدا : ئه م
 په یژه یهش به ره و ئاحمان به زر
 ده بووه .
 با جارێکی تر کتیبی ته ورات
 بکه ینه وه . له مالی ئیلدا به عقووب-
 نه وه ی ئیبراهیمی رانیده یینی - خه وی
 بینی ، که په یژه کی دی -
 ده گه بشته ئاسمان ،
 له عه ردی چه قی -
 ده قه که ی بینه وه ، چونکه ئیمه هه ر
 وهك بزانه ساغ کردنه وه ی دا بری
 تیادا ده بینین ، که ئه م لیکدانه وه ی
 من راسته :
 « له شوینتیکی دیاردا دابه زی .
 به درێژایی شه وه له وی مایه وه ،
 چونکه خۆر ئاوا بوو ، له شوینه که دا

چهند به ردیکی هه لگرتو کردنی
 به سه رین ، له و شوینه دا درێژبوو تا
 بخه وی و خه ونی دی . له نا کاو
 په یژه به ک له زه وی به وه قوت بووه ،
 سه ری گه بشتبووه ئاسمان . دیتی
 فریشته کانی خوا به سه ری ده که ون و
 داده به زن - دیتی خوا له سه ره وه
 وه ستاوه ، ده لێ : من خه و دیم
 خوا ی ئیبراهیمی باوکتو ، باوکی
 ئیحاق . . به عقووب له خه و
 هه لساو ، گوئی : ئه لیه ته خوا له م
 شوینه به . به وه م نه ده زانی . ترسی
 لێ نیشته گوئی : ئه م شوینه چهند
 سامناکه ! ئیره مالی خوا به و ،
 ئه مهش ده رگای ئاسمانه . »
 سفر التکوین . (۲۸) ، ۱۱-۱۳
 و ۱۶-۱۷) « باب الله » (تکوین ،
 ۱۱ ، ۱۹ ، « باب السماء » (تکوین
 ۲۸ : ۱۷) : ناتوانین هه ردوو به شان
 لیک جیا که ینه وه ، دووه م یارمه تیمان
 ده دا له تیکه یشتنی به که م قولله ی
 بابل په یژه بوو ، ئه وه په یکه ره ی
 هه لی گرتبوو « ده رگا » بوو ،
 له وه وه رابه رموونتیکی سه یری
 کارتیکه ری هاواری ئه شه عیا به دی
 ده که یین : « خۆزیا ئاسمانت شه ق
 ده کردو ، ده هاتی به خواری ! »
 مه سیحی به کانیس بریویان وایه
 که خوا ، سه ر له ئیوازه ی جه ننی
 له دایک وون ، به راستی دابه زیوه نه
 لای مرۆف .
 (۱) به شتیکه له (الموسوعه
 الصغیره) ژماره (۵۵) به ناوی
 [برج بابل : نووسینی اندر به بارو .
 گۆرینی : جبرا ابراهیم جبرا]